

KRANJ I HORIZONT GROBLJA NA REDOVE 6. STOLJEĆA U ZAPADNOJ JUGOSLAVIJI

Sažeti izvod

ZDENKO VINSKI

Arheološki muzej, Zagreb

Autor je u svom predavanju razmotrio dosadašnje stanje istraživanja o nekropoli seobe naroda u Kranju, brojčano procijenjenoj na 700 do 750 grobova, daleko najvećoj na čitavom teritoriju Jugoslavije u odnosu na sva ostala do sada ustanovljena groblja na redove, datirana poput navedene nekropole u 6. stoljeće. Osvrnuvši se na nepovoljne okolnosti nekadašnjeg iskopavanja nekropole Kranj, samo jednim dijelom sistematski publicirane, autor iznosi svoje gledište o njoj, prema reviziji grobnog fundusa u Narodnom muzeju u Ljubljani. Datiranje nekropole je pouzdano određeno od oko 500. godine do oko 600. godine, tj. nekropola traje kroz čitavo 6. stoljeće, u vrijeme 4 decenija ostrogotske prisutnosti i oko 5 decenija langobardske prisutnosti u panonsko-savijskom kastelu *Carnium*. Historijski je ondje moguća također ograničena alamanska prisutnost, ali se nju arheološki teško može pouzdano fiksirati, za razliku od očitih tragova manje ostrogotske posade kroz prva 4 decenija 6. stoljeća do 540. godine i brojčano jače langobardske posade od 546./8. godine do oko 600. godine. U intervalu od 540. do 546./8. godine valja računati s barem nominalnom istočnorimskom vlasti cara Justinijana I. Kao apsolutno kronološki pokazatelj služi za navedeno datiranje i optjecaj novca barbarskog kova u nekropoli Kranj. Nju se ne bi smjelo simplicitički nazivati germanskim grobljem na redove, odnosno ni langobardskim grobljem *proprie dictu*, jer nekropola Kranj je *de facto* složenog etničkog sastava. Daleko najveći postotak grobova valja nesumnjivo pripisati romaniziranim starosjediocima tog predalpskog područja, koji predstavljaju osnovicu ovog velikog groblja. Zatim se sumarno navode arheološki elementi nekropole Kranj po određenom izboru.

Nadalje slijedi autorov osvrt na ostala groblja u Sloveniji, to je u prvom redu poznato groblje na redove Bled-Pristava I, koje nema germanske prisutnosti, a traje od sredine 6. stoljeća do u 7. stoljeće, s paralelama na Blatnom jezeru i pogotovo u alpskim predjelima pokrajine Veneto. U novije vrijeme se iskopavalo dva groblja na redove 6. stoljeća: Rifnik pri Šent-Jurju nedaleko Celja — s analogijama u nizu

grobova bilo na Bledu bilo u Kranju — i manje groblje Dravlje na periferiji Ljubljane s izrazitim ostrogotskim elementima.

Autor ukazuje također na susjednu Hrvatsku, odnosno na groblja na redove u rimskoj provinciji Dalmaciji, gdje je veoma signifikantna za tamošnja manja groblja nedavno iskopavana nekropola u Kninu. Na dalmatinskom tlu evidentno su boravili do 537. godine Ostrogoti, vladajući njime iz Italije, ali tamo nema Langobarda ni bilo kakvog drugog germanskog prisustva nakon 537. godine u 6. stoljeću. Groblja na redove mogu se ondje većinom slijediti kroz prvu i drugu polovinu 6. stoljeća, baš kao i na predalpskom tlu u Sloveniji. Nekropola Knin je zapravo istovremena s nekropolom Kranj, usprkos uočljivim razlikama, povezuje ova dva najznačajnija velika groblja na redove romaniziranih starosjedilaca niz zajedničkih značajki i tipoloških paralela. U tim se nekropolama 6. stoljeća zrcali horizont donekle barbarizirane kasnoantičke baštine autohtonog etnikona, tj. substrata u odnosu na slavenski superstrat, koji se tom substratu nametnuo nakon 600. godine za avarske vojne dominacije u Karpatskoj kotlini. Konfrontacija kompletnog arheološkog fundusa nekropole Kranj i nekropole Knin predstavlja jedan od esencijalnih zadataka budućeg proučavanja arheologije seobe naroda u zapadnoj Jugoslaviji.

RÉSUMÉ

Kranj et l'horizon de nécropoles en rangées du 6e siècle en Yougoslavie occidentale

(Esquisse de conférence)

La nécropole pas encore entièrement publiée de Kranj — avec ses 700—750 tombes — se range parmi les plus vastes du même genre en Yougoslavie. Elle fut formée et servit environ entre les années 500 et 600 après J. C. A en juger d'après les matériaux, on y a enterré d'abord les Goths Orientaux (jusqu'à environ 540), puis les Lombards (après 546—548). Il n'est pas évident si nous devons compter entre les deux phases sur une domination byzantine de quelques années à Carnium. Le plus fort pourcentage des tombes appartient à la couche autochtone romanisée.

Dans la nécropole de Bled-Pristava I, qui dura de la moitié du 6e siècle aux premières décennies du 7e, il n'y a pas de Germains, mais seulement la population autochtone romanisée des Alpes Orientales. On peut la comparer à certaines nécropoles près du Lac Balaton et dans les régions alpestres de l'Italie du nord-est.

A ces deux nécropoles ressemblent partiellement la nécropole sur le Rifnik et jusqu'à un certain point aussi la nécropole expressément gothique orientale de Dravlje près de Ljubljana. La vaste nécropole de Knin, qui est le cimetière des vieux habitants romanisés et dans une certaine mesure barbarisés, est de la même période que celle de Kranj. Il semble que précisément la comparaison entre les deux donnera des résultats décisifs pour la connaissance de l'époque des Grandes Migrations dans les Balkans occidentaux.